

BOEF
TERUG NAAR DE NATUUR

JANA ELZA WUYTS TERUG NAAR DE NATUUR

BOEF

Voor Roosje (2012 – 2025)

‘Dieren leven in een directe relatie met al het zintuiglijke om hen heen. Zij denken met hun hele lichaam.’

— DAVID ABRAM, BECOMING ANIMAL: AN EARTHLY COSMOLOGY

‘Je hebt hersens in je hoofd. Je hebt voeten in je schoenen. Je kunt elke richting uit die je maar wilt.’

— DR. SEUSS, OH, THE PLACES YOU’LL GO

Een nieuw leven in het bos

1.

Mensen met een vooropgesteld plan in het leven: ik heb ze altijd bewonderd. Ik heb geen talent voor het maken van levensplannen. Ik laat me graag meevoeren door de golven van het geluk en de toevallige ontmoeting.

Ze zeggen wel eens dat je enkel doelen kunt verwezenlijken als je er stelt, en dat geloof ik best, maar het is meer mijn ervaring dat van alle scenario's die je bedenkt en van alle plannen die je maakt, het leven je toch een alternatieve versie in de schoot werpt. Niet dat je passief moet worden, of je bij de stilstand moet neerleggen. De schoonheid zit in het evenwicht. Soms zit je aan het stuur, soms laat je je leiden. Ben je niet meer blij met hoe de rit verloopt, durf dan te schakelen, en vertrouw op je intuïtie om te weten welke afslag je moet nemen. Of op je hond. Vooral op je hond, in ons geval.

We hadden nooit het plan om Boef te adopteren, en dat maakte het er niet makkelijker op, maar het bleek wel het beste wat ons kon overkomen. Voor Boefs komst waren Marnix en ik zo ge-

hecht geraakt aan ons leven met z'n tweetjes, dat we er niet aan dachten om dat op het spel te zetten. We hebben geen kinderen en we kunnen allebei op afstand werken: dat gaf ons een heerlijke vrijheid die we voor niets wilden opgeven. Elke winter trokken we, het gure weer en de duisternis beu van de Belgische Oostkantons, waar we woonden, naar het zuiden van Europa: naar Andalusië, waar we een schitterend bergdorpje hadden ontdekt. In El Acebuchal laafden we ons maandenlang met veel plezier aan de winterzon. Intussen werkten we gewoon voort, aan boeken, interviews, socialemediaopdrachten voor bedrijven.

Maar toen kwam dus – uitgerekend in dat bergdorp – Boef op ons pad. Onverwacht overviel de liefde ons, en de liefde, geloof mij, en laat je niets anders wijsmaken, door niemand, kun je niet bedwingen. Toen zijn leven in gevaar kwam, beslisten wij om hem mee naar België te nemen. Wisten wij veel dat wij zowat het moeilijkste exemplaar van een van de lastigste hondenrassen in huis haalden. Het heeft jarenlang geduurd, maar wij hebben hem met bloed, zweet en vele tranen gevormd tot de goede hond die hij vandaag is. Tel daar gerust de slapeloze nachten en de tien verloren kilo's bij door de eindeloze wandelingen die ik, in de hoop hem zo te kunnen kalmeren, met hem maakte.

Wij namen Boef op sleeptouw in de mensenwereld, zodra hij dat aankon, na zijn rare kindertijd in de bergen. Hij heeft zoveel geleerd: met mensen omgaan, in huizen komen, met auto's en bussen meerijden, op hotel gaan, terrasjes doen, in de stad flaneren, door drukke massa's navigeren, en zoveel meer. Dat is een topprestatie van hem, gezien zijn achtergrond. Met zevenmijslaarzen haalde hij zijn leerachterstand in. Ze zeggen dat puppy's die hun vormende eerste jaar missen, door verwaarlozing of omdat ze als wild dier in het bos wonen zoals Boef, niet in staat zijn

tot een normaal leven als gelukkige huishond. Kom maar eens kijken in dit huis, zeg ik dan. Onze honden zijn straffer dan we denken.

We vinden het de normaalste zaak dat wij onze honden leren hoe zij zich moeten gedragen in deze wereld, die wij als de onze beschouwen. Het is belangrijk dat zij zich aan ons aanpassen, want wij hebben voor dieren een wereld vol gevaren geschapen, met auto's en chemicaliën en gekookte kippenbotjes en chocoladen sinterklazen. Gelukkig blinken onze vrienden uit in aanpassingsvermogen, het is een van hun grootste sterkten. In de omgekeerde richting doen we opvallend minder moeite. Dat wij ervan doordrongen zijn dat de wereld zich naar ons moet schikken is een van onze grootste zwakten.

Natuurlijk zijn wij de baas, hoor ik iemand schrander opmerken. Wij zijn sterker, slimmer, kunnen plannen maken en met gereedschap werken. Wij bezitten de zak Frolic. Onze honden lopen met een stok in de bek. Maar de beste leiders luisteren naar en leren van hun volgers, hun team, hun leerlingen of ondergeschikten: noem ze zoals je wilt. Van onze honden krijgen wij de unieke kans om een taal te leren uit een ander universum. Zij horen, zien en denken anders. Precies omdat ze niet kunnen plannen, leven zij in dat wonderlijke, eeuwige Nu dat wij met zoveel moeite proberen op te roepen met sessies yoga en mindfulness, maar waar we nooit echt in slagen. Precies omdat zij geen gereedschap hebben, zijn hun zintuigen scherper ontwikkeld.

In een fascinerende documentaire over zijn carrière hoorde ik neurowetenschapper Oliver Sacks vertellen over het bijzondere geval van een jongeman die plots net zo goed kon ruiken als

een hond. Tot zijn ontzetting kon deze jongen zijn vrienden en patiënten (hij studeerde voor dokter) herkennen aan hun geur, ook achter gesloten deuren, en oriënteerde hij zich in zijn stad, New York, met behulp van zijn neus. Hij beschreef die onverwachte nieuwe wereld als heel levendig en vol emoties, intens en indrukwekkend. Abstract denken lukte niet meer. Toen hij na drie weken weer ‘menselijk’ werd en de versterking van zijn reukvermogen verdween, ervoer hij dat als een opluchting, maar net zo goed als een verlies.

‘Ik ben blij weer terug te zijn,’ liet hij optekenen, ‘maar het is ook een geweldig gemis. Nu zie ik pas wat we opgeven door beschaaft en menselijk te zijn. We hebben dat andere – dat *primitive* – net zo goed nodig.’

Het klinkt als een volstrekt ongeloofwaardig verhaal, maar het is echt gebeurd, het is het voorwerp van wetenschappelijk onderzoek, en het blijft door mijn hoofd spoken. Als ik naar Boef kijk, probeer ik me soms voor te stellen hoe dat moet zijn: een wereld van emotie, zonder gisteren of morgen, met geur in plaats van rede om de dingen te begrijpen en te ordenen, en het verwondert en ontroert me diep dat wij zo nauw verbonden zijn met een diersoort die de wereld vermoedelijk min of meer zo ervaart als die jongeman beschreef. Zo beschouwd is het zelfs een mirakel dat wij erin slagen om redelijk harmonieus met zulke radicaal andere wezens samen te leven. Als je het mij vraagt, is het een vergissing om te denken dat onze ervaring meer waard is dan de hunne.

Onze verhouding tot onze honden is veelzijdig: ze zijn onze vriend, onze helper, onze peuter, onze kwelduivel, onze partner in crime, onze trainer, onze therapeut en onze collega en het toont aan hoe rijk onze relatie is.

In onze moderne levens zijn de meeste honden huisdieren geworden. Zelden krijgen zij nog de kans om hun bijzondere talenten te benutten. Er zijn uitzonderingen. De bordercollie van de herder, de golden retriever van de blinde, de podenco van de jager, de Mechelse herder van de agent: zelfs in onze beschaafde, hoogtechnologische wereld van robots en artificiële intelligentie staat de werkhond nog trouw aan onze zijde. Maar de meeste honden leven nu aan onze zijde in onze huizen, en hebben zich uitstekend aangepast aan hun nieuwe rol, zelfs een voormalig wild exemplaar als Boef.

Onze honden houden ons gezelschap en geven ons liefde, daar kunnen we nooit genoeg van hebben. Maar ze kunnen nog zoveel meer voor ons betekenen, als we beter leren luisteren. Een hond biedt ons een blik op onze natuur, onze wortels, onze aard. Op een andere wereld, die wij in al onze sturm-und-drang hebben achtergelaten, niet omdat die slecht was, of omdat wij er goed over hebben nagedacht, maar omdat er nu eenmaal geen rem zit op de menselijke evolutie. Wat kan, zal. Dat is de aard van dit beestje, de mens. Verandering is de enige constante, en onze vooruitgang is onstuitbaar, maar daarom niet per se goed of juist, want wie beslist wat goed of juist is?

Hoe dichter de hond bij zijn natuur staat, hoe meer je van hem kunt opsteken. Als die stelling klopt, hebben wij met onze kleine bandiet uit het bos een groot leermeester in huis gehaald. Natuurlijk kleur ik de dingen romantisch in. Als Boef de struiken induikt om kattenuitwerpselen op te smikkelen, ben ik minder overtuigd van zijn richtinggevende kwaliteiten. Natuurlijk zijn we anders, maar net daarom kunnen we veel van elkaar leren.

Boef is nu zes jaar oud. Volwassen. Hij en ik zijn ongeveer even oud, als je aanneemt dat een hondenjaar gelijk is aan zeven mensenjaren. Hij is geen pup meer, geen puber, maar een volwassen gezinslid, met andere, maar gelijkwaardige rechten. De driljaren liggen achter ons, in de plaats daarvan is er tweerichtingsverkeer geïnstalleerd. Net zoals hij naar ons heeft leren luisteren, luisteren wij nu naar hem en proberen te achterhalen wat hij ons te vertellen heeft.

Hij neemt ons mee op paden die wij zonder hem nooit hadden ontdekt. Nu is het zijn beurt om ons op sleeptouw te nemen, binnen de grenzen van onze fysieke capaciteiten en rekening houdend met onze veiligheid, want hoe graag wij het ook zouden willen: wij slagen er niet in om verticaal bergwanden op te lopen of met veertig kilometer per uur konijnen achterna te rennen. Dat laatste kan alleen Usain Bolt, en dan nog maar voor honderd meter.

Door Boef te observeren en uit te zoeken wat goed voor hem is, heb ik tegelijk ontdekt wat beter is voor mij. Hij leerde me meer bewegen, minder in mijn hoofd wonen, naar buiten gaan als het regent, alerter zijn voor wat mij omringt, scherper observeren, vaker genieten van simpele dingen, en zoveel meer. Wij vergeten vaak dat wij ook dieren zijn, in al onze woordenzucht en dadendrang. Ondanks onze capaciteit tot zelfreflectie laten wij die gedachte zelden toe: ook wij zijn instinctief en zintuiglijk, en hoewel die kenmerken deel uitmaken van onze basisuitvoering, lijken wij ze steeds meer te vergeten, en geraken ze in de verdrukking in onze moderne, doordravende, technologische en rationele wereld.

Zoals wij Boef meenamen naar de mensenwereld, neemt hij ons nu mee naar zijn wereld, naar de wildernis. Wij zijn hem gevolgd.

We hoefden alleen maar op te letten, moed te tanken en de sprong te wagen. Door hem namen we een van de belangrijkste beslissingen in ons leven. Dankzij Boef gingen wij in het bos wonen.

2.

Er zijn ogenblikken die je, achteraf bekeken, kunt bestempelen als 'levensveranderend'. Bultjes in de weg die op het moment zelf misschien niet zo opvallen, maar die pas later betekenis krijgen – die een voorbode zijn van wat komen gaat, een omen, een signaal van de Schepper, mocht je daarin geloven.

Zo'n moment deed zich voor op 31 december 2022, in de avond.

We verbleven in Casa Luisa, het huisje dat we huurden in het Spaanse bergdorpje El Acebuchal, de plek waar we drie jaar eerder Boef hadden ontmoet. Voor het eerst waren we er terug, samen met hem.

Het haardvuur brandde. Buiten was het doodstil – het dorpje was verlaten. Het handjevol bewoners vierde oudejaar bij vrienden of familie in de stad.

'Kijk', zei ik zachtjes, en ik tilde de deken op.

Eronder, opgekruld in mijn kleermakerszit, lag Boef te slapen. Op zijn zij, zijn achterpoten tegen zijn buik gevouwen, en zijn voorpoten eromheen. Zijn snuit verdween in een holte tussen de vier poten. Verkocht Ikea hondjes, ze zouden ze voor het efficiënte vervoer precies zo in elkaar puzzelen. Alsof hij zichzelf in een klein, warm, zacht knoopje had gedraaid.

'Een knoopje van geluk', zei ik.